

Köögiviljad ja maitsetaimed

1. Köögiviljakultuuri ja maitsetaime mõistekaardid

1.1 Harilik paprika (*Capsicum annuum*)

Sugukond:

maavitsalised (*Solanaceae*)

C- jt vitamiinide sisaldus:

- C-vitamiini 100–300m%;
- B1-vitamiini 40–60m%;
- B2-vitamiini 20–30m%;
- karotiini 0,2–4,8m% rohelistes ja 0,5–16,7m% valminutes.

Muu info:

- kasutatakse farmaatsiatööstuses;
- rahvameditsiinis kasutatakse viinaleotisena vürtsipaprikat palaviku, külmetushaiguste ja seedehäiretega kaasnevate vaevuste ning reumaatiliste valude leevendamiseks.

Nõuded

valgusele:

- väga valgusnõulik;
- peenar peaks olema päikesele avatud;
- varjus kasvamine põhjustab õite ja viljaalgete varisemist ning lehtede kolletumist.

mulla pH-le:

optimaalne pH 6,0–6,6.

mulla niiskusele:

- kasvab paremini suhteliselt kuivas kasvusubstraadis;
- veevajadusest annab märku lehtede longuvajumine;
- kasvuperioodi I poolel vajab vett vähem, viljade tekkimisel vee vajadus suureneb tunduvalt (3,5–4 l/m²);
- kasta 1–2 korda nädalas, sobiv kastmisvee t° 22–25° C.

mulla viljakusele ja toiteainetesisaldusele:

- on mullaviljakuse suhtes nõudlik;
- vajab huumuse- ja orgaanilise aine rikast kasvusubstraati;
- reageerib hästi kompostidele, kuid värske sõnnik ei sobi;
- istutusauku võib lisada kanakaka-mereadruväärtist;
- kogu kasvuperioodil vajab märkimisväärset hulgal kaaliumi ja magneesiumi, samuti ühtlaselt kaltsiumi;
- fosforit vajab rohkem kuni viljade moodustumise alguseni;
- naatriumivajadus on suurem enne õitsemist ja viljade valmimise ajal;
- mikroelementidest vajab boori, mangaani, tsinki ja joodi;
- kibedad sordid võtavad mullast enam toitaineid kui magusad;
- kasvuaegseks pealväetamiseks kasutada köögivilja vedelväetist, mis sisaldab lämmastikku, kaaliumi, magneesiumi ja kaltsiumi; võib kasutada ka orgaanilist väetist (kanakaka + mereadru);
- väetamine lõpetada augusti keskel, edasine väetamine soodustaks lehtede kasvu ja saagilisa ei anna.

1.2 Aedtill (*Anethum graveolens*)

Sugukond:

sarikalised (*Apiaceae*)

Nõuded valgusele ja mulla pH-le, niiskusele, viljakusele ning toiteainetesisaldusele:

- vähenõudlik ja kasvab igasugustes tingimustes;
- eelistab päikesepaistelise kasvuala, niiskemat ja toitainerikast mulda;
- põuaperioodil vajab kastmist.

C- jt vitamiinide sisaldus:

- sisaldab rohkesti vitamiine, eriti C- ja B-rühma vitamiine, mineraalaineid ja eeterlikke õlisid.

Muu info:

- ravimina kasutatakse kuivatatud seemneid, mis on puhitust ja gaase vähendava toimega;
- tilliseemnetee on rahustava toimega, parandab söögiisu ja seedimist, suurendab imetavatel emadel piimaeritust;
- värske till soodustab ainevahetusprotsesse.

2. Koduaeda sobiv kuueväljaline köögiviljade külvikord viieks aastaks vahekultuuriga

Väli	1. aasta	2. aasta	3. aasta	4. aasta	5. aasta
1	maasikas	maasikas	maasikas	söögisibul	till
2	kapsas	porgand	lehtpeet	rukkiilill	kapsas
3	kõrvits	küüslauk	hernes	saialill	kõrvits
4	porgand	lääts	lina	kapsas	kartul
5	till	hernes	teekummel	kurk	porgand
6	hernes	kurgirohi	kapsas	küüslauk	hernes

Kasutatud allikad:

1. Uurman, K. Kursus „Rohttaimed“ teema 7: Köögiviljade klassifikatsioon ja Maitsetaimede klassifikatsioon. Räpina Aianduskool.
2. Uurman, K. Moodle kursus „Tarbetaimed (köögiviljandus)“: Paprika ja Till.
3. Paasik, T. „Kasvuhoone A ja B“, 2015 Otto Wilhelm OÜ.
4. Paasik, T. „Maitsetaimede A ja B“, 2017 Otto Wilhelm OÜ.
5. Paasik, T. „Köögiviljakasvataja aabits“, 2014 Menu Kirjastus.
6. Kurg, K. „Peenramaa spikker. Köögiviljakasvatud koduaias“, 2016 OÜ Hea Lugu ja Kaja Kurg.
7. „Mahepõllumajanduslik köögiviljakasvatus“, Põllumajandusministeerium 2010, http://www.maheklubi.ee/upload/Editor/Trykised/mahe_koogiviljakasvatus.pdf.
8. „Külvikorra tähtsusest“, Maaleht 25.04.2009, <http://maaleht.delfi.ee/news/maaleht/uudised/kulvikorra-tahtsusest?id=23968479>.
9. „Viljavaheldusest on peenramaal palju kasu“, Postimees, Maaelu 23.04.2016, <https://maaelu.postimees.ee/3664023/viljavaheldusest-on-peenramaal-palju-kasu>.

Taimede pildid pärinevad järgmistelt veebilehtedelt:

- <https://www.ethno-botanik.org/Capsicum/Chile-Mulato/Chile-Mulato-Capsicum-annuum-en.html>;
- <https://www.etsystudio.com/listing/277842848/50-dill-seeds-anethum-graveolens-dill>;
- <http://www.hpaa.org.uk/index.php/growingadvice/288-crop-rotation>.